

ἔτη ἐν Κίνα, ἐνθα ἰδία ἱεραποστολική σχολή ἱδρύται, ἀπέθανεν ἐν Hoau παρὰ τῆ Hongkong τῷ 1864.¹

Μεταξὺ τῶν πρώτων ἀνδρῶν, τῶν συντελεσάντων οὐ μόνον εἰς τὴν θρησκευτικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν Σινῶν, πρῶτος ἀναφέρεται ὁ Fohi. Ὁ χρόνος καθ' ὃν ἤκμασεν οὗτος, κεῖται κατὰ τὰς σινικὰς πληροφορίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 3468 καὶ 2952 π. Χ. ἦτοι ἐπὶ

1 Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Γάλλων ἐπιχειρητῶν ἱδρύθη ἐν Psche-fa ἡ πρώτη ἀτμομηχανικὴ σχολή. Ἐν ἔτει 1866 ἱδρύθη ἐν Schanghai ἕτερον μηχανικὸν ἐργοστάσιον, εἰς ὃ διετάχθησαν νὰ φοιτήσωσιν οἱ τοῦ Πεκίνου ἀξιωματικοί. Ἐν ἔτει 1867 ἱδρύθη πολυτεχνικὴ σχολή ἐν τῆ ἐπαρχίᾳ Fu-tschien, πρὸς μόρφωσιν μηχανικῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ διδασκαλίαν ἀλλοδαπῶν διδασκάλων. Ἐν ἔτει 1868 ἐνέκρινεν ὁ αὐτοκράτωρ τὸ ὑπὸ τοῦ δραστηρίου πρίγκηπος Kung προταθὲν σχέδιον περὶ ἱδρύσεως μεγάλου ἐν Πεκίνῳ πανεπιστημίου καὶ διέταξε τὴν δαπάνην μεγάλης πρὸς τοῦτο χρηματικῆς ποσότητος. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῶσι δύο σπουδαῖα κωλύματα, ἦτοι ἡ παραδοχὴ ξένων διδασκάλων καὶ ἡ κατάργησις τοῦ τῆς παιδείας μονοπωλείου, ὅπερ τέως εἶχεν ἡ τῶν λογίων τάξις. Καὶ ὄντως, ὑπερνικηθέντων ἀμφοτέρων τῶν κωλυμάτων, προσεκληθήσαν διδάσκαλοι Γάλλοι καὶ τινες Γερμανοί. Οὗτοι ὑπεχρεώθησαν ἐντὸς δύο ἐτῶν νὰ μάθωσι τὴν σινικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ὤφειλον νὰ διδάξωσιν. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ διετάχθη ἡ ἀποπεράτωσις τῶν ἀρμοδίων οἰκοδομῶν καὶ ἰδίως μεγάλου τινὸς ἀστεροσκοπείου κατὰ εὐρωπαϊκὰ ὑποδείγματα. Πολλὰ πολυδάπανα ὄργανα παραγγέλθησαν ἐν τε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

Ἡ ἐπίσημος τοῦ Πεκίνου ἐφημερίς δημοσιεύει τὸ τοῦ Πανεπιστημίου καταστατικὸν μετὰ πασῶν τῶν λεπτομερειῶν. Ἐκ τοῦ καταστατικοῦ ὁμῶς τούτου φαίνεται ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο εἶναι μᾶλλον εὐτελές τι διδασκαλεῖον ἢ Πανεπιστήμιον καθ' ἣν ἐν Εὐρώπῃ ἔχει σημασίαν. Ἐν τῷ καταστατικῷ τούτῳ ἀπαντῶσιν αἱ ἐξῆς 5 παράγραφοι.

1) Ὁ φοιτητὴς πρέπει νὰ ἔχη ἀποπερατώσει τὰς κλασσικὰς σπουδὰς. Κλασσικαὶ δὲ σπουδαὶ θεωροῦνται παρὰ τοῖς Σίναϊς ἐκεῖνα, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὰ ἠθικὰ ἐκεῖνα καὶ ἱερὰ βιβλία, ἐν οἷς ἐξετάζονται οἱ μέλλοντες νὰ τύχωσι πολιτικοῦ τινος ὑπουργήματος.

2) Ὁ φοιτητὴς ὀφείλει νὰ ἐνοικῆ ἐντὸς τοῦ πανεπιστημίου καὶ νὰ διαμένῃ ἐν αὐτῷ ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἐσπέρας.

3) Ὁ φοιτητὴς ὑφίσταται ἐξετάσεις κατὰ μῆνα καὶ καθ' ἑξαμηνίαν, καθ' ἃς τοποθετεῖται.

4) Μετὰ τρία ἔτη ὑφίσταται ὁ φοιτητὴς τὴν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν. καὶ ἐπιτυχῶν μὲν ἐν αὐτῇ λαμβάνει πτυχίον, δι' οὗ κατατάσσεται εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τάξιν τῶν τῆς πολιτείας λογίων· ἀποτυχῶν δὲ ὀφείλει νὰ παρατείνῃ τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς.

5) Ὁ φοιτητὴς ἔχει ἐλευθέραν διαμονὴν καὶ κατὰ μῆνα λαμβάνει πρόχειρον ἀργύριον.

μιᾶς τῶν τριῶν πρώτων δυναστειῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὴν χρυσὴν ἐποχὴν τῆς Κίνας.

Ὁ **Fohi**, ὁ θεμελιωτὴς τῆς πρώτης σινικῆς θρησκείας, ἦτοι τῆς λατρείας τοῦ **Οὐρανοῦ (Tian)**, θεωρεῖται παρὰ τοῖς Σίναϊς ὡς ὁ ἐφευρετὴς τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ ὡς ὁ νομοθέτης τῆς τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας.

Ὅτε, διαταραχθέντος ὑπὸ στάσεων τοῦ σινικοῦ κράτους ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν **Tschao**, διεταράχθη καὶ ἡ θρησκεία τοῦ **Fohi**, ἀνεφάνη εἰσηγητῆς νέας θρησκευτικῆς πίστεως ὁ **Laotse** ἢ **Lao**. Οὗτος ὁ διάσημος τῶν Σινῶν ἀνὴρ ἀκμάσας κατὰ τὰ μέσα τῆς 6ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, θεωρεῖται ὡς ἰδρυτὴς τῆς τοῦ ὑψίστου λόγου θρησκείας (**Tao**). Λόγον δὲ λέγων ὁ **Laotse** δὲν ἐνόει τὴν ὑψίστην ἐκείνην δύναμιν τῆς ψυχῆς, ἣτις ἐξετάζει τὰς τελευταίας αἰτίας τῶν ὄντων, ἀλλ' ἀσυνείδητόν τινα καὶ ἀδρανῆ τῆς διανοίας βεμβασμόν. Ἡ θρησκευτικὴ τοῦ **Laotse** καινοτομία ἐπέδρασε πῶς ἐπὶ τε τὴν πρακτικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν Σινῶν ἀγωγὴν.¹ Ἀμφοτέρων ὅμως τούτων τῶν θρησκευτικῶν τοῦ σινικοῦ ἔθνους ἀναμορφωτῶν πλείοτερον ἐπενήργησεν ἐπὶ τε τὸν οἰκογενειακὸν βίον καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας ὁ μέγας τῶν Σινῶν φιλόσοφος, **Κονφούκιος**.

Ὁ **Κονφούκιος (Kon-fu-tse)** ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν Σινῶν. Ὁ σοφὸς οὗτος τῆς Κίνας ἀνὴρ ἦτο υἱὸς ἐπιφανοῦς τινος **Μανδαρίνου**, γεννηθεὶς τῷ 551 π. Χ. ἐν τῇ πόλει **Theau-se** τῆς ἐν Κίνα ἐπαρχίας **Schan-tong** ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ αὐτοκράτορος **Ling-wang**. Εὐφυῆς ὢν καὶ ἐπιμελὴς διεκρίθη πάντων τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀκμασάντων λογίων ἀνδρῶν κατὰ τὰς γνώσεις. Μεγάλῃ δὲ ἀπολαύων τιμῆς ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα, ὁπόθεν φθονηθεὶς ἀπεσύρθη καὶ ἔζη βίον ἰδιωτικόν, ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ σινικοῦ λαοῦ. Ὁ **Κονφούκιος** ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ βιογραφίᾳ παρέχει εἰδήσεις τινὰς περὶ τῆς ἑαυτοῦ μορφώσεως. «Κατὰ τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, λέγει, διηγέρθη ἐν ἐμοὶ » ἡ κλίσις πρὸς σπουδαιοτέρας σπουδὰς, ἣτις κατὰ τὸ 50ον ἐστερεώθη » κατὰ τὸ 30ον ἔτος κατενόουν τοὺς ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἀπορρέοντας αἰωνίους νόμους· κατὰ τὸ 6ον ἀντελαμβάνομην παντὸς πράγματος ἄνευ δυσκολίας· κατὰ δὲν τὸ 70ον αἱ κλίσεις τῆς καρδίας μου δὲν ὑπερέβησαν

¹ Τὸ θρησκευτικὸν σύστημα τοῦ **Laotse** ἐκτίθεται ἐν τῷ δυσνοήτῳ σαγγράμματι **Tao-te-King** (τὸ βιβλίον τοῦ ὑψίστου λόγου), ὅπερ μετεφράσθη εἰς τε τὸ λατινικὸν καὶ εἰς πολὰς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν.

»πλέον τὸν νόμον». Ὁ Κουφούκιος ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ δια-
 »φόρους γνώσεις, τὴν ἠθικὴν τὴν καλὴν συμπεριφορὰν, τὴν πίστιν καὶ
 τὴν εὐλικρίνεια. Διήρει δὲ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τέσσαρας τάξεις.
 Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τάξει τὸ μὲν πνεῦμα τῶν μαθητῶν ἀνεπτύσσετο
 διὰ τῆς σκέψεως, ἡ δὲ καρδία διεπλάσσετο διὰ τῆς προσκλήσεως ἀρετῶν·
 ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ ἤσκουοντο οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ὀρθοέπειαν καὶ τὴν ῥητο-
 ρικὴν· ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἐδιδάσκοντο οἱ μαθηταὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην
 καὶ τὸν τρόπον τοῦ κυβερνᾶν· ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ ἐδιδάσκοντο ἰδίως τὴν
 ἠθικὴν καὶ προσεκτῶν θεωρητικὰς τινὰς γνώσεις καὶ ἐμπειρίας ἐν τῇ
 ἠθικῇ νομολογίᾳ.¹ Σκοπὸς τῆς τοῦ Κουφουκίου διδασκαλίας ἦτο ἢ εἰς
 τοὺς ἀνθρώπους ἀποκατάστασις τῆς ἀρχικῆς οὐρανίου ἀγνότητος· διὸ καὶ
 ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ ἀφιέρωσεν ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ-
 τον μόρφωσιν τῆς νεότητος. «Ἡ μεγίστη μου ὑπηρεσία, συνείθιζε νὰ λέγῃ
 »ὁ αὐτός, εἶναι ἢ μετὰ προθυμίας σπουδῆ πρὸς τὴν σοφίαν, καὶ ἢ ἄοκνος
 »τῆς ἀνθρωπότητος διδασκαλία».

Πᾶσα ἡ διδασκαλία τοῦ Κουφουκίου σύγκειται κυρίως ἐκ πρακτικῶν
 τινῶν καὶ συντόμων ἀποφθεγμάτων, ἀφορώντων τὰς αἰσθητὰς ἀπολαύ-
 σεις καὶ παρὰ τῶν Σινῶν θεωρουμένων ὡς μεγίστην παιδαγωγικὴν σπου-
 δαιότητα ἐχόντων. Ὁ Κουφούκιος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ ἠθικὸς
 φιλόσοφος, ἦτοι ὡς ὁ Σωκράτης τῶν Σινῶν. Τούτου ἕνεκα, δσάκις λαλεῖ
 περὶ ἀρετῆς, λαλεῖ μετὰ πολλῆς θερμότητος. «Ἡγεμῶν, ἀνακράζει πού,
 »μὴ περιφρόνει τὴν ἀρετὴν. Αὕτη ἀπεργάζεται τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πο-
 »λιτείας. Ἐὰν στερῆσαι τοῦ οὐρανίου τούτου θησαυροῦ, ἅπασαι αἱ ἀκτι-
 »νές σου ἀποβάλλουσι τὴν ἑαυτῶν λάμψιν. Ἐκεῖ βασιλεύει ἡ αἰωνία εἰ-
 »ρήνη, ἐνθα κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου ἡ ἀρετὴ. Πᾶσα ἡ παιδείσις τοῦ ἡγε-
 »μόνος ἐγκεῖται ἐνθεν μὲν ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς λογικῆς αὐτοῦ φύσεως,
 »τῆς ἄνωθεν μεταδοθείσης, ἐνθεν δὲ ἐν τῇ ἐγκαρτερήσει ἐν παντὶ ἔργῳ
 »ἀγαθῷ. Οὕτω μορφωθείς ἀνακαινιζέτω καὶ βελτιούτω τὸν λαὸν διὰ
 »καλῶν νόμων καὶ καλοῦ παραδείγματος». Καὶ ἀλλαχοῦ. «Ἡ πηγὴ πά-
 »σης ἀρετῆς εἶνε ἡ ἀληθῆς παιδικὴ ἀγάπη καὶ ὁ ἀδελφικὸς σεβασμὸς.
 »Πρῶτον ἀπαιτεῖται καλὴ βᾶσις, ἐγκειμένη ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ σταθε-
 »ρότητι τοῦ χαρακτῆρος, πρὶν ἢ διεξαχθῇ ἡ εἰκὼν, ἦτοι ἡ κοσμιότης καὶ
 »ἠθικὴ εὐγένεια. Ὁ νεανίας σπουδαζέτω ὅπως ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ κτή-
 »σηται τὴν αἰδῶ· ἔστω φρόνιμος καὶ χρηστός, πλήρης ἀμερολήπτου πρὸς
 »τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπης καὶ ἐχόμενος παντός ἀγαθοῦ.» Κυριώτατα

¹ Du Halde, description de la Chine. tom II, p. 385.

πονήματα τοῦ Κονφουκίου, τὸ μὲν ὑπ' αὐτοῦ συντεταγμένα, τὸ δὲ ἐξ ἄλλων συγγραμμάτων συνειλεγμένα, εἶναι τὰ τέσσαρα ἱερὰ βιβλία (Kings), ἥτοι Y-King (περιέχον τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν), Li-King (περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων), Schu-King (συλλογὴ ἄσμάτων)¹ καὶ τὸ περιφημότερον πάντων Schu-King (περιέχον ἱστορίαν, ἠθικὴν καὶ μεταφυσικὴν). Ἔτερα συγγράμματα τοῦ Κονφουκίου ἀναφέρομεν ἐνταῦθα εἰς τὸ Tschünzieu, Tai-chio (μεγάλῃ διδασκαλίᾳ), Dschungyung τὸ (ἀμετάβλητον μέσον) καὶ Lün-yü (διάλογοι καὶ ἀπαντήσεις).

Ἐπὶ τῆς ἠθικῆς βάσεως, ἐφ' ἧς στηρίζει ὁ Κονφούκιος τὴν τῶν παιδῶν ἀγωγὴν, στηρίζει αὐτὴν καὶ ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Tschuhī, ὃν οἱ Σίνοι ἠγεμόνα τῆς γνώσεως ἀποκαλοῦσιν. «Τὸ τέλος τῆς ἀγωγῆς, λέγει οὗτος, εἶναι ἡ ἀρετὴ πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ σπεύδῃ ὁ μαθητὴς, ὅπως ὁ ἐντείνων τὸ τόξον οὐδὲν πρέπει νὰ φοβῆται τόσον, ὅσον τὸ ἀστοχεῖν. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς γλύπτην, ἐφείλοντα νὰ διαμορφώσῃ τὴν ἀκατέργαστον ὕλην. Αἱ διδασκαλίαι καὶ παραινέσεις πρέπει νὰ ᾔναι ὡς ἡ δρόσος καὶ ἡ αὔρα τοῦ ἔαρος ὡς πρὸς τὴν ἐπίδοσιν τῶν φυτῶν. Τὸ καθημερινὸν μάθημα τελευτάτω μετὰ τινος συντόμου καὶ περιεκτικοῦ ἱστορήματος».

Μεταξὺ τῶν διαφορῶν παιδαγωγικῶν συλλογῶν ἀξιοπερίεργος καὶ σπουδαιοτάτη εἶνε ἡ καλουμένη Kia-phao-tsiouan-tsi (ἥτοι οἰκογενειακὸς θησαυρὸς), ἣτις περιέχει ἔνθεν μὲν διαφοροὺς ὁδηγίας, ἀναφερομένας εἰς τὴν τοῦ διδασκάλου διδασκαλίαν, εἰς τὴν εἰς τὸ σχολεῖον φοίτησιν, εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν παιδῶν πρὸς τοὺς γονεῖς, διδασκάλους, συγγενεῖς καὶ ξένους καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν σχολικῶν βιβλίων· ἔνθεν δὲ διαφοροὺς κανόνας, ἀποβλέποντας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, τὴν τάξιν καὶ καθαριότητα ἐν τε τῇ περιβολῇ καὶ τοῖς βιβλίοις. Τινὰς τῶν ἐνταῦθα περιλαμβανομένων ὑποθηκῶν ἀναφέρομεν ὧδε: «Τὰ παιδιά (λέγει ὁ οἰκογενειακὸς θησαυρὸς) ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρέπει νὰ ἀπέρχωνται εἰς τὸ σχολεῖον· καὶ πρέπει πρῶτον νὰ χαιρετίζωσι τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Κονφουκίου, εἶτα τοὺς ἑαυτῶν διδασκάλους. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ συμβαίη καὶ τὸ ἑσπέρας ὅτε οἱ μαθηταὶ ἐγκαταλιμπάνουσι τὸ σχολεῖον, ἔνθα ἐν παλαιῷ ἢ νέῳ ἱστορικῷ βιβλίῳ ἀνέγνωσαν καλὰ καὶ ἠθικὰ χωρία, ἀποφυγόντες πᾶν σκανδαλώδες.—Ὅταν οἱ μαθηταὶ σχολεῖου τινὸς ᾔναι πολλοί, ἢ οἴκαδε ἐπάνοδος πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τμήματα, ἀπολυομένων πρῶτον τῶν μελλόντων νὰ διανύσωσι μακροτέραν ὁδόν, ἢ τῶν νεωτέρων,

¹ Μετεφράσθη εἰς μὲν τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ὑπὸ Lacharme καὶ Mohl, 1830. εἰς δὲ τὴν γερμανικὴν ὑπὸ Röchert, 1833.

μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἄλλων. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ δὲν πρέπει νὰ παίζωσιν οἱ μαθηταί. Ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ὀφείλουσι νὰ χαιρετίσωσι πρῶτον μὲν τὰς ἐφεστίους θεότητας, εἶτα δὲ τὰς εἰκόνας τῶν προγόνων· μετὰ δὲ ταῦτα τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, καὶ λοιποὺς συγγενεῖς κατὰ τὰ ἕξιν.—Παραστάντος ξένου τινὸς ὀφείλουσιν οἱ παῖδες νὰ ποιήσωσι πρῶτον ὑπόκλισιν τινα πρὸς τὰς ἐφεστίους θεότητας καὶ τὰς εἰκόνας τῶν προγόνων, εἶτα δὲ χαιρετίσωσιν ἐκεῖνον εὐγενῶς, ἀποφεύγοντες πᾶσαν προπετῆ καὶ αὐθάδη ἔκφρασιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἔνδειξιν δειλίας ἢ φόβου.—Ὁ μαθητὴς ἀναγινώσκων πρέπει νὰ ἔχη ἑστραμμένον τὸν τε ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ οὖς εἰς ἓν ἀντικείμενον· μηδὲ πρέπει διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ νὰ προφέρῃ λέξεις, εἰς ἃς δὲν εἶναι προσηλωμένη ἡ διάνοια. Ἡ ἀνάγνωσις πρέπει νὰ γίνηται ἡσυχῶς ὅπως μὴ ἐρεθίζωνται ἢ ἀποκάμνωσιν οἱ πνεύμονες.

Ἐπὶ τῶν μαθημάτων οἱ μαθηταί ὀφείλουσι νὰ ἐξετάζωσιν ἑαυτοὺς ἐσωτερικῶς καὶ νὰ προτρέπωσιν ἀλλήλους πρὸς τὰ καλὰ. — Πᾶν, ὅπερ ἀκούουσιν, πρέπει νὰ ἦναι τοιοῦτον καὶ νὰ παρίσταται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου οὕτως, ὥστε νὰ συντελῆ εἰς προτροπὴν μὲν πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἀποτροπὴν δὲ ἀπὸ τοῦ κακοῦ.—Ὅταν ὁ νοῦς χωρίου τινὸς ἦναι σκοτεινὸς καὶ ἀσαφής, ὁ μαθητὴς ἐρωτάτω τὸν διδάσκαλον πρὸς ἀποφυγὴν πάσης πλάνης καὶ ἀμφιβολίας.—Ὁ μαθητὴς κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν διακρινέτω καλῶς τὸν διάφορον τονισμὸν καὶ τὰς διαφόρους τοῦ λόγου ἐκφράσεις.—Πρὸ παντὸς ὀφείλει νὰ τηρῆ καθαρὰ καὶ ἐν καλῇ καταστάσει τὰ τε βιβλία αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς γραφῆς ὄργανα.—Τὸ βιβλίον ὀφείλουσι νὰ κρατῶσιν οἱ μαθηταί τρεῖς δακτύλους μακρὰν τοῦ σώματος αὐτῶν· εἰς τὸ σχολεῖον ὀφείλουσι νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν μόνον τὰ ὑποδεικνυόμενα βιβλία μετὰ τοῦ ἀναγκαίου χάρτου καὶ τῶν γραφικῶν ὀργάνων.—Πᾶν βιβλίον, χρησιμεῖον ἀπλῶς πρὸς τέρψιν καὶ κωλύον τὰς ἐμβριθεῖς σπουδὰς, ἀπαγορεύεται ἐν τοῖς σχολείοις.—Οἱ μαθηταί ὀφείλουσι νὰ τηρῶσιν εὐσχημοσύνην ἐν τε τοῖς λόγοις αὐτῶν καὶ τῇ συμπεριφορᾷ, ἀποφεύγοντες τοὺς χυδαίους τρόπους τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Ὁ μαθητὴς καθήμενος ὀφείλει νὰ τηρῆ εὐσχημον στάσιν, μήτε τοὺς πόδας αὐτοῦ κινῶν, μήτε τῇ δε ἀκείσει στρεφόμενος. Ὅμοίως πορευόμενος δὲν πρέπει νὰ τρέχῃ ἢ πηδᾷ, ἀλλὰ νὰ βαδίζῃ εὐσχήμως. Οἱ μαθηταί βαδίζοντες μετ' ἀλλήλων δὲν πρέπει νὰ λαλῶσι πρὸς τὸ οὖς, μηδὲ νὰ ἔλκωσιν ἀλλήλους ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων, μηδὲ νὰ κρατῶνται ἐκ τῶν βραχιόνων, μηδὲ νὰ συγκρούωσι τοὺς πόδας, μηδὲ νὰ προσβλέπωσι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.—Νέος, συναντῶν καθ' ὁδὸν ἀνώτερον ἢ τινα ἐκ τῆς ἑαυτοῦ

οικογενείας, τηρείτω κανονικὴν στάσιν καὶ χαιρετιζέτω αὐτὸν κλίνων τὴν κεφαλὴν καὶ διαστυρωτῶν ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας· ἐρωτώμενος δὲ πρέπει ν' ἀποκρίνηται κοσμίως. — Νεανίας, πορευόμενος μεθ' ὀμηλικού, παρεχέτω αὐτῷ χάριν τιμῆς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ θέσιν· πορευόμενος δὲ μετ' ἀνωτέρου ἢ μετὰ τῶν γονέων, ἐπέσθω. — Αἱ ὀμιλίαι ἔστωσαν εὐπρεπεῖς, ἀληθεῖς, ἄνευ κραυγῶν καὶ ἐρίδων· ἡ δὲ ὑπόκλισις βραδεία, σαφὴς καὶ τελεία. — Ἡ ἐνδυμασία ἔστω ἀπλὴ καὶ καθαρὰ.

«Οἱ μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ μανθάνωσιν ἄχρηστα πράγματα, οἷον τὸ χαρτοπαίγνιον, τὸ σφαιροιστήριον, τοὺς κύβους τὸ ζατρίκιον καὶ τὰ παρόμοια, ἔτι δὲ ἐγχορδα ἢ πνευστὰ ὄργανα καὶ τὸ ἄδειν· διότι ἅπασαι αἱ ἐνασχολήσεις αὗται, ἄχρηστοι οὔσαι, παρακωλύουσι τὰς καλὰς σπουδὰς καὶ ἐμπνέουσιν εἰς τὰς τῶν νέων ψυχὰς τὴν πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς τέρψεις κλίσιν. — Ἀνήθικοι διηγήσεις, ἄσεμνα παιγνίδια, μυθιστορήματα καὶ ἄσματα παραλύουσι τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς. Ὅμοίως καὶ αἱ περὶ τὴν ποίησιν ἀσχολήσεις οὐδὲν ἄρμόζουσιν εἰς ἀνθρώπους ἀσχολουμένους ὅλως περὶ τὰς ἐπιστήμας· διότι αἱ ποιητικαὶ ἐργασίαι εἶναι προϊόντῳ ἡρεθισμένης διαθέσεως καὶ παίγνια τοῦ πνεύματος. Ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν στιχοουργίαν νέος παραμελεῖ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. — Πρὸ παντὸς ὀφείλει τις ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς νέους ἀπὸ τοῦ ἐπὶ χρήμασι παίξιν· διότι τοῦτο καταπονεῖ τὸ πνεῦμα, ἐξεγείρει τὰ πάθη, καταναλίσκει τὸν χρόνον καὶ ἐπιφέρει ὀλεθριώτατα ἀποτελέσματα. Ὁ μὴ ἀπεχόμενος τοιοῦτου παιγνίου κατὰ τὴν νεότητά γίνεται παραίτιος τῆς μετὰ ταῦτα ἀπωλείας τῆς περιουσίας καὶ καταστροφῆς τῆς οικογενείας αὐτοῦ.

«Προσκληθεὶς εἰς συμπόσιον ὁ μαθητὴς ὀφείλει πρῶτον νὰ ζητήσῃ ταπεινῶς τὴν ἄδειαν τοῦ καθέζεσθαι· καθήσας δὲ δὲν πρέπει νὰ στρέφῃ ἑαυτὸν μήτε πρὸς τὰ δεξιὰ, μήτε πρὸς τὰ ἀριστερά· μηδὲ νὰ ὠθῇ τὸν γείτονα αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀγκῶνος, μηδὲ νὰ ὀμιλῇ πολλὰ καὶ μεγαλοφώνως. Καὶ πίνων μὲν ὀφείλει νὰ παρατηρῇ τοὺς περὶ αὐτὸν ἵνα μὴ παρεκτραπῇ εἰς κινήσεις ἀπρεπεῖς, τρώγων δὲ ὀφείλει νὰ μὴ ὑπερπληροῖ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἀπρεπέστερον.

«Οἱ ἀμελεῖς μαθηταὶ πρέπει πρῶτον μὲν νὰ νουθετῶνται, εἶτα δὲ νὰ γονατίζωσιν ἐπὶ τῆς ἑδρας αὐτῶν, μετὰ δὲ ταῦτα πρὸ τῆς θύρας, καὶ τέλος μετὰ τὴν ματαίαν ἐξάντλησιν τῶν μέσων τούτων, νὰ τιμωρῶνται σωματικῶς ἀλλ' οὐχὶ εὐθύς μετὰ τὸ φαγητόν. Ὁ μηδὲν μαθὼν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ κτᾶται καρδίαν κακὴν, τῶν καλλιτέρων βλαστῶν αὐτῆς ἀκάρπων διαμενόντων. Ὁ τοιοῦτος ἡλικιωθεὶς περιπίπτει εἰς δυστυχίαν καὶ ὡς ἐχθρὸς τῆς πολιτείας ἐπάγεται τὰς δημοσίας ποινάς. Ὁ μαθὼν

τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν δικαιοσύνην σπανιώτατα περιπίπτει εἰς κακὰς πράξεις· τούτου ἕνεκα καὶ οἱ χωρικοὶ ὀφείλουσι νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα.—Οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ ᾖναι τελέως σοφοὶ καὶ ν' ἀσχολῶνται μόνον περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν, ἐκπληροῦντες ἀδιαλείπτως τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα.—Τινὲς ὅμως διδάσκαλοι ἀσχολοῦνται συγχρόνως καὶ περὶ τὴν πρακτικὴν ἰατρικὴν, τὴν μαντικὴν, τὴν ἀστρολογίαν, τὴν σύνταξιν δημοσίων ἀναφορῶν καὶ τὴν μεσιτείαν. Οἱ τοιοῦτοι πρὸς τῆ βλάβῃ, ἣν προξενοῦσιν, ἐφελκύνουσι καθ' ἑαυτῶν τὴν περιφρόνησιν τῶν τε γονέων καὶ τῶν τέκνων.»

«Ἡ πρὸς τὸ μανθάνειν ὀρεξις εἶναι ἡ βάσις πάσης σπουδῆς, ἄγουσα εἰς τὴν σοφίαν· συνδεομένη δὲ μετὰ ζήλου πρὸς μίμησιν τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος ἄγει εἰς τὸ ὑψιστον ταύτης σημεῖον.—Τὸ ἀληθὲς μυστήριον τῆς μαθήσεως ἐγκεῖται ἐν τῷ κρατεῖν βιβλίον, ἀναγινωσκόμενον ὅλον κατὰ πᾶν δεκαήμερον ἢ εἰκοσαήμερον ἐκάστου μηνός.—Οἱ μαθηταὶ ἀναγινώσκοντες δὲν πρέπει νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο τμήμα τοῦ βιβλίου πρὶν ἢ προσηκόντως ἐντυπώσωσιν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν τὰ ἐν τῷ μέσῳ κείμενα, μηδὲ νὰ ἔχωσι πολλοὺς συγχρόνως τόμους ὑπ' ὄψιν.—Τὸ μεγαλείτερον κώλυμα ἐν ταῖς σπουδαῖς εἶναι ἡ καθημερινὴ ἐλάττωσις τῆς μνήμης καὶ ἡ καθημερινὴ αὔξησις τῶν ἐργασιῶν. Τὴν πρωτὰν ἀπὸ τῆς 3ης ὥρας πρέπει ν' ἀρχηται ἡ μελέτη τοῦ μαθητοῦ, παρατεινομένη μέχρι τῆς 5ης, διότι ὁ πρωῖνός καιρὸς εἶναι καταλληλότερος πρὸς ἐργασίαν ἢ ἡ λοιπὴ ἡμέρα καὶ ἡ ἑσπέρα.—Ἡ μεγίστη ἐπιμέλεια καὶ ἡ μεγίστη καρτερία γίνονται καθήκοντα τοῖς μαθηταῖς. Μηδεὶς λεγέτω «ὅ,τι δὲν ἔμαθον σήμερον, θέλω μάθει αὔριον, καὶ ὅ,τι δὲν ἔμαθον τὸ ἔτος τοῦτο, θέλω μάθει εἰς νέωτα,» διότι ὁ χρόνος δὲν κεῖται εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Τὸ ἀπόφθεγμα «ἐργάζου ἀκαταπαύστως» ἐκφράζει τὸν ἀπαραίτητον ὅρον τῶν καλῶν σπουδῶν· ἡ δὲ ἐκφρασις «περίμεινον μέχρι τῆς πρωΐας» παρακωλύει πᾶσαν πρόοδον ἐν τε τῷ βίῳ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ.—Σκοπὸς τῆς σπουδῆς εἶναι ἡ ἐπαρκὴς πρόσκτησις λογικῶν ἀρχῶν καὶ ὁ κεκανονισμένος βίος.—Κατὰ ταῦτα ὀφείλει τις ἕκαστον ἀξίωμα νὰ ἐντυπώσῃ καλῶς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ κατ' αὐτὸ νὰ ρυθμίζῃ τὰς καθημερινὰς αὐτοῦ πράξεις.»

«Ὅταν τις ἀποκάμῃ ἐκ τῆς σπουδῆς, ἥτις διευκολύνεται διὰ τῆς ἐναλλαγῆς, πρέπει νὰ κινή τὸ σῶμα αὐτοῦ καθόλου καὶ ἰδίως τοὺς ὤμους πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὰ κάτω, πρὸς δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά, πρὸς τὰ ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ τοιαύτη κίνησις συντελεῖ εἰς ἀνάπτυξιν καὶ ἀναζωπύρησιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων. Ἡ ἰατρικὴ αὕτη γυμναστικὴ κα-

λεῖται σινιστὶ Lo-lou-chouang-Kouan. Πρὸς κτῆσιν καλοῦ γλωσσικοῦ χαρακτῆρος ἕκαστος ἀναγινωσκέτω καθ' ἑκάστην ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε τεμάχια ἐκ τῶν νεωτέρων συγγραμμάτων· καλῶς ὁμῶς συλλογιζέσθω ὅτι ἡ σπουδαιότης κεῖται οὐχὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἀναγινωσκομένων βιβλίων, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν καλῶν καὶ τῇ τούτων μελέτῃ.»

Αὗται εἶναι αἱ οὐσιωδέσταται ὑποθήκαι, ἃς περιέχει ὁ οἰκογενειακὸς τῶν Σινῶν θησαυρὸς. Ἐν ταῖς ὑποθήκαις ταύταις, καίπερ ἀτελέσι καὶ ἐν πολλοῖς πλημμελέσι, παρατηροῦμεν καὶ τινὰς ὀρθοτάτας παιδαγωγικὰς ἀρχὰς καὶ παιδαγωγικοὺς τρόπους, ὧν ἡ ἐφεύρεσις παρά πλείστων ἀποδίδεται εἰς Εὐρωπαίους καὶ δὴ τῶν νεωτέρων χρόνων. Οὕτως ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν ὅτι ἔκπαλαι οἱ Σῖναι εἶχον ἔννοιάν τινα τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας, ἀρχόμενοι τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων· ἔτι δὲ ἀνεγνώριζον τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν τῆς γυμναστικῆς καὶ τὸν κατάλληλον τρόπον τῆς ἀναπτύξεως τῆς τε μνήμης καὶ ἐτέρων τινῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς.

Οἱ Σῖναι, καίτοι μεγάλην ἀξίαν ἀπένεμον τῇ ἀγωγῇ, περιώριζον ταύτην μόνον εἰς τὰ ἄρρενα τέκνα, ὀλιγωροῦντες τελέως τῆς τῶν θηλέων μορφώσεως. Ἡ γυνὴ ἐν Κίνα, ὡς καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἐν Ἀσίᾳ δεσποτικῶν ἔθνῶν, θεωρεῖται ὡς πλάσμα πολλῷ ὑποδεέστερον τοῦ ἀνδρός· ὁ νοῦς αὐτῆς, λίαν περιορισμένος ὢν, ὡς οἱ σμικρυνόμενοι πόδες, θεωρεῖται ἀνεπίδεκτος πάσης ἀναπτύξεως. Καὶ ὁμῶς ἀνεφάνησαν σοφοὶ παρά τοῖς Σίναϊς, οἵτινες, καταπολεμήσαντες τὴν τοιαύτην πλάνην, κατέδειξαν τὸ δυνατὸν καὶ τὸ ἀναγκαῖον τῆς τῶν θηλέων ἀναπτύξεως. «Διδάσκουσι,» λέγει φιλόσοφος τις τῶν Σινῶν, «τοὺς πιθήκους νὰ παίζωσιν ἀστεῖα παιγνίδια· τοὺς κύνας ν' ἀλήθωσι· τοὺς ποντικούς νὰ τρέχωσιν ἐπὶ κυλίνδρων καὶ τέλος τοῦ ψιττακοῦς ν' ἀπαγγέλλωσι στίχους. Ἐὰν λοιπὸν διὰ τῆς διδασκαλίας κατορθοῦται, ἵνα καὶ αὐτὰ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἄγρια ζῶα δύνανται νὰ ἀντιλαμβάνωνται ἀνθρωπίνων ἀντικειμένων, πολλῷ μᾶλλον δύνανται νὰ διδαχθῶσι νεάνιδες, αἵτινες εἶναι ἀνθρώπινα πλάσματα!»

Ἀνακρφαλαιοῦντες τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα λέγομεν ὅτι οἱ Σῖναι πρὸς πάσῃ τῇ ἀξίᾳ, ἣν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἀγωγὴν· πρὸς πάσῃ τῇ ἀγάπῃ, ἣν ἔχουσι πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ, ἣν καταβάλλουσι πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν· πρὸς πάσῃ τῇ ὑπακοῇ καὶ τοῖς καλοῖς τρόποις, ἐν οἷς ἀσκοῦσι τὰ τέκνα αὐτῶν· πρὸ πάσαις τέλοσ ταῖς ὑποθήκαις, ἃς περιέχουσι τὰ τῶν παρ' αὐτοῖς σοφῶν συγγράμματα, δὲν ἔχουσιν ἀγωγὴν κατὰ τὴν ὀρθὴν τῆς λέξεως σημασίαν. Βλέπεται· διότι, ὅπως λέγει ὁ διάσημος Κ.

Schmidt, ὅπου τὸ πνεῦμα δὲν δύναται νὰ εἰσδύσῃ βαθέως (ὡς παρὰ τοῖς Σίνοις)· ὅπου ἐπικρατοῦσιν αἱ μηχανικαὶ αὐτοῦ ἐνέργειαι· ὅπου ἡ τῶν παιδῶν χειραφέτησις δὲν ἐπιτρέπεται· ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δεσποτικοῦ πάντων πατρὸς· ὅπου ὁ θρησκευτικὸς βίος περιβάλλεται ὑπὸ ὀρίων τῆς δεινοτάτης ἐθιμοτυπίας· ἐκεῖ καὶ ἡ ἀγωγή δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ πέραν τῶν ἐρίων τοῦ μηχανισμοῦ καὶ τοῦ τύπου. Ἡ ἀγωγή καὶ ἡ διδασκαλία παρὰ τοῖς Σίνοις δὲν ἐξέρχεται πέραν τοῦ κύκλου τῶν παραστάσεων, τῆς ρυθμίσεως τῆς ἐξωτερικῆς συμπεριφορᾶς, τῆς ἐκτελέσεως διαγεγραμμένων ἐθιμοταξιῶν καὶ τῆς προσκλήσεως βιωφελῶν τινῶν γνώσεων! Τὸ σχολικὸν καὶ παιδαγωγικὸν παρὰ τοῖς Σίνοις σύστημα εἶναι εἶδος τι ἀστυνομικοῦ συστήματος, ὅπερ περιβάλλει τὸν παῖδα δίκην μουμίας διὰ τῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου σπαργάνων, ἀφ' ὧν μόνη ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ἀνάπτυξις, ἢ ἐν ἐλευθερίᾳ μόνον πολιτεία κατορθουμένη, δύναται νὰ λύσῃ.

Ἄριθ. Πρωτ. 7876.

Π ε ρ ῖ λ η ψ ς.

Περὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου Β. Διατάγματος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς κ. κ. Νομάρχας.

Ἐκ τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ΧΘ'. νόμου περὶ συστάσεως διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέντων ὀργανιστικῶν αὐτοῦ διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων καὶ ἐπιστελλομένων ὑμῖν ἐκάστοτε γινώσκετε, κύριε Νομάρχα, ὅτι διὰ δύο ὁδῶν, διαχαραχθεισῶν ἤδη σαφῶς ἐπιδιώκεται παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ἡ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου βελτίωσις καὶ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι ἀναμόρφωσις ἐπὶ βάσεων συμφωνοτέρων πρὸς τὰς κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους προόδους καὶ τὰ πορίσματα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, (ὧν ἡ